

HALÁSZ GYULA

„HISZEK AZ EGYETEMES ZENÉBEN”

Beszélgetés Süle László zongoraművésszel

SÜLE LÁSZLÓ 1955-ben született Budapesten. Klasszikus zongoratanulmányok után elvégezte a jazzkonzervatóriumot, ahol 1986-ig zeneelméletet, hangszerelést és összhangzattant tanított. Konzervatóriumi éve alatt Nagykanizsán, később Salgótarjában a helyi zeneiskola jazz-zongora tanára volt. 1989 óta Finnországban él és a Helsinki Jazzkonzervatóriumban tanít. Rendszeresen fellép finn és külföldi jazzrendezvényeken. Legemlékezetesebb számára az 1993-as Montreux-i Jazzfesztivál, ahol saját együttesével szerepelt.

Sokan ismernek, ám kevesen tudják, hogyan kerültél kapcs-zenekarban is játszottam, és az USA-ból hazatérő Tiborcz Iván latba a jazz zenével.

- Hétéves koromban kezdtem el zongorázni tanulni Dr. Baranyi Jánosnétól. Tőle sajátítottam el a zene alapjait és a zongorázás fortélyait. Neki sokat köszönhetek, és Károlyi Pálnak, aki tőle összhangzattant és zeneszerzést tanultam. A húszéves klasszikus zenei képzés jó alapot teremtett a jazz-zene elsajátításához. Fiatalként azonban a klasszikus zene mellett a jazz és a rockzene érdekelt leginkább. Csodáltam Miles Davist, Keithjarettet és Joh Coltranet. Talán az ő zenéjük hatására iratkoztam be a Bartók Béla Zeneiskola jazz-zongora szakára, ahol Gonda János volt a mesterem. Hálás szívvel emlékezem Gondára, aki nemcsak kiváló zenepedagógus, de kitűnő szervező is.

Már „konzis” korodban és végzősként is sikert értél el, nemcsak szólóban, de együttesekkel a Synopsis-sal. Kik játszottak első zenekarodban?

- Minden lehetőséget megragadtam a fellépésekre. Első zenekaromban Tüzkő Csaba szaxofonozott, Pados Zoltán pozonozott, Juhász Zoltán bőgőzött, Sramkó János dobolt, Téli Márta énekelt, én zongoráztam. Többnyire saját számaimat játszottuk egy-egy jazz standard-dal bővítve. Az, hogy zeneileg azonos érdeklődésűek voltunk és emberileg is jól kijöttünk egymással, hozzájárult, hogy 1985-ben Silver Fountain díjat nyerjünk a Karlovy Vary-i jazzversenyen. 1986-ban pedig trióban első helyezést értünk el a Csehországban megrendezett Kromerizi jazzgálán. Szóló-zongora kategóriában a fiatal jazz-zongoristák mezőnyében a lengyelországi Kalisz-ban harmadik helyezett lettem. Magyarországon pedig a Magyar Rádió által kiírt jazzversenyen, együttesemmel szintén harmadikká lettünk, és felléptünk a Debreceni Jazzfesztiválón.

Mit jelentett számodra Nagykanizsa és Salgótarján?

Milyen emlékek fűznek a Dunántúlhoz?

- Szívesen emlékezem vissza Kanizsára, ahol az én időmben pezsgő jazzélet volt. Akkoriban három jazzegyüttes is működött és a jazzklubban is színvonalas programok voltak. Több

szaxofonossal duóban is muzsikáltunk. A kanizsai tartózkodás számomra mérföldkő, hiszen itt kezdtem el kidolgozni komplex elméleti-klasszikus-jazz oktatási módszeremet, melyet továbbfejlesztettem. Az eltelt idő igazolta a módszer helyességét. Salgótarjában Juhász Zoltánnal és Sramkó Jánossal a helyi zeneiskolában tanítottunk. Salgótarján partnervárosába Vantaa-ba egy meghívás kapcsán kerültünk 1989-ben. Ott ismerkedtem meg a Helsinki Jazzkonzervatórium igazgatójával, aki meghívott néhány évre tanítani. A néhány évből több év lett. Ottragadtam. Megbecsülnek és zenei elképzeléseim autonómiáját fel nem adva, szabadon valósíthatom meg terveimet.

A Dunántúl, Budapest után legfontosabb színhelye volt zenei pályámnak. Nagykanizsa mellett sok városban koncerteztünk, többek között Székesfehérváron, Győrben és más nagyobb városokban. Amíg tehettem, résztvettem a sikondai jazztábor munkájában és a tatabányai kurzusokon. Az utóbbi helyen, először mint növendék, majd mint tanár is közreműködtem. Nagy eredmény volt Charlie Mariano, Jasper Van't Hoff, Wayne Brassel és Tommy Víg társaságában zenélni.

Régóta Finnországban élsz. Hogyan alakult ott zenei pályád? Milyennek látod a finn jazz helyzetét?

-A Helsinkijazzkonzervatóriumban klasszikus és jazz-zongora szakon tanítok. Zenekari gyakorlatokat tartok és vezetem az iskola kórusát. Emellett komponálok, hangszerlek saját zenekaromnak, big bandeknek, kamara zenekaroknak, és persze játszom szólóban, trióban és saját szeptettemmel. Az ottani együttesemmel több finnországi és külföldi fesztiválon léptünk fel. Eddig a legjelentősebb a Montreux-i jazzfesztivál volt.

1993-ban elnyertem egy big band zeneszerzői ösztöndíjat, amit évenként ítélnek oda Helsinkiben.

A finn zenészekon kívül Ron McLure bőgős, Madelin Eastman énekesnő és a nagyszerű svéd trombitás Anders Bergcrantz is vendégszólístánk volt Bergcrantz egyik legsikeresebb CD-nk szólístája.

A finn jazzélet egyébként nagyvárosokban zajlik, de több kisebb város is rendez szívszalag jazzfesztivált. Helsinki - 600 ezres város lévén - nem vetekedhet Koppenhága, Párizs, London vagy New York jazz-világával. Helsinkiben is, mint máshol nem mindenhol, több a zenész mint az igény a jazzre.

Finnországban elég kevés jazz klub van, bár Budapesthez képest arányaiban sokkal jobb a helyzet.

Amitől ott mégis könnyebb jazz zenésznek lenni, az az ország anyagi helyzetéből adódik. A zenészek könnyebben jutnak külföldi fellépésekhez, szponzorokhoz és könnyebb a lemezkiadás is. A művészeti ösztöndíjrendszer és a szerzői jogvédelmi rendszer is támogatja a tehetséges muzikusokat.

A jazzoktatás Finnországban igen magas színvonalú. Jelenleg a mi iskolánk Finnország legnagyobb konzervatóriuma.

Felsőfokú jazzképzés a Sibelius Akadémia Jazztanszakán folyik, igen magas színvonalon. Ebben az évben indul el az európai és amerikai jazziskolák közötti tanár-diák cserehálózat, amelyben olyan városok vesznek részt, mint Boston, Rotterdam, Graz, Trondheim, Helsinki. Ennek ellenére sok finn zenész él és dolgozik az USA-ban, némelyikük most kezd igazi nemzetközi karriert, pl. Frank Calberg zongorista és Klaus Suonsaadi dobos. A finn tehetségek sorában komoly sikereket ért el a Magyarországon is ismert Jukka Perko szaxofonos és Severi Pyysalo vibráfonos.

Amióta külföldön élsz nagy társadalmi és gazdasági változások zajlottak Magyarországon, hatásuk a kultúra területén is jelentős változásokat idézett elő. Az állam fokozatosan kivonul/t/ a kultúra finanszírozásából, de ez nem hozta magával a mecenatúra kibontakozását. Az adó és más jogszabályok sem segítik a kulturális szférát. A multinacionális cégek Magyarországra településével a kulturális élet Budapest központúsága már-már gigászi méreteket ölt. Te hogy látod Finnországból a magyar jazz helyzetét? Milyen kapcsolatod van a hazai élettel?

- Az itthoni jazz-eseményekről Finnországban elég keveset lehet hallani. Rövid hazai tartózkodásom ideje alatt elég siralmasnak látom a kultúra helyzetét, és ezt a véleményt zenész barátaim is osztják. A kultúra minden ága megsínyli az áldatlan politikai és gazdasági helyzetet. Jó érzés, de szomorú is, hogy rengeteg világszínvonalú művésznél el kellett mennie ahhoz, hogy méltó elismerésben részesüljenek: Schiff Andrásnak, Lakatos Antalnak, Gárdonyi Lászlónak és még sokan másoknak. Csak remélni tudom, hogy Magyarország egyszer még lesz abban a helyzetben, hogy a kultúra végre elfoglalhassa azt a helyet a társadalomban, amit ő megilleti.

Nagyon örültem, mikor a jazz tanszak sok-sok éves huzavona után elnyerte a főiskolai címet, ami ugyan a tanítás körülményeit illetően nem hozott változást, de mégiscsak a műfaj valamiféle elismerése. Őszintén csodálom azt a fantasztikus türelmet, energiát és diplomáciai készséget, amit Gonda János ezért az ügyért tanúsított. Nem tudom, ha ő egyszer nyugdíjba megy, lesz-e méltó utódja a frontvonalon. Minden tiszteletem azoké a művészeké, akik bármilyen nehéz körülmények között, de csak itthon tudnak alkotni és dolgozni. Ez biztosan alkati és filozófiai kérdés is, de ezek a „fanatikusok” kellene ahhoz, hogy nehéz helyzetben is valamennyire megmaradjon a kultúra magas színvonala. Gondolok itt Kocsis Zoltánra, Szabados Györgyre, Dresch Mihályra és társaikra. Bár őket sokan, főleg a jazz-zenészek túlságosan „magyarkodónak” tartják, szerintem ez mégis olyan, mint a költészet vagy a színjátszás: magyarul, magyaroknak, magyarokért. Finnországban élek, de semmiképpen nem szeretnék elszakadni, szeretnék itthon is játszani és tanítani. Ha voltak vagy lesznek sikereim, de kor az egyben a magyar jazz sikere is. Amióta kinn élek, 1992-ben egy héten át játszottunk együttesemmel a Merlin jazz klubban. 1994-ben a tati jazzfesztiválon léptünk fel finn zenekarommal. 1995-ben a 750 éves évfordulóját ünneplő Nagykanizsán adtam jubileumi szólóhangora koncertet.

Zenei hitvallásodról, példaképeidről és céljaidról még nem beszéltél. Mit tartasz életed legnagyobb sikerének?

- Zenei hitvallásom az, hogy hiszek az egyetemes zene létében és hatásában, stílusok és merrev határok nélkül. Hiszem, hogy egy stílusirányzat sem lehet meg a másik nélkül, állandó kölcsönhatásban vannak, és minden értékes zenének az a célja, hogy örömforrás legyen, s mint minden művészet, tükröt tartson a világnak, a természetrel és az emberi lélek legmélyebb, szavakban nem megfogalmazható rétegeiről szóljon. Eppen ezért hiszek a régebbi zenék hitelében is, mert az emberi lélek nem sokat változott az utóbbi ezer évben. A klasszikus zene éppolyan fontos zenei világomban, mint a jazz vagy a népzene. Inspirációt bármilyen zenéből tudok meríteni, legyen az barokk, atonális, indiai zene, rock vagy bármi.

Példaképeim így aztán igen sokfélék, zeneszerzői, előadóművészi téren. Álljon itt néhány, akiket legszívesebben játszom és hallgatok: Bach, Chopin, Liszt, Szkrjablin, Debussy, Ravel, Bartók, Sztravinszkij, Kocsis Zoltán, Glenn Gould, Askenazi, Keith Jarrett, John Coltrane, Miles Davis, Petrucciani, King Crimson, Pink Floyd, Led Zeppelin, Sting és mások.

Zenei céloim az, hogy a klasszikus zenei formai elveket (pl.: fuga, szonátaforma, többletkezes építkezés) ötvözsem a jazz és a népzene jellegzetességeivel (hangszerek, ritmusvilág, improvizáció) és így egy egyéni saját kompozíciós és hangszeres technikát alakítsanak ki. Életem legnagyobb sikerének azt tartom, hogy megtaláltam a saját utamat, a saját békémet, hogy dolgozhatok, játszhatok, tanulhatok és normális emberi életet élhetek.

Szavaidból, lemezeidből a század legfontosabb emberi és globális problémái, a környezetünk pusztulásától, az emberi kapcsolatok drámai alakulásáig, egyfajta humanista és szkeptikus ember víziói tárulnak fel. A XX. század végéhez érkezte, mit gondolsz a jazz zene jövőjéről?

- Én úgy látom, hogy a jazz századunk egyik legnagyobb hatású zenéje, van olyan rugalmas, magas színvonalú, minden újat magába szívó műfaj, hogy fent fog maradni ebben a nagy nagy káoszban, amit úgy hívunk, hogy kortárs művészet.

Hiszek a ritmus és az improvizáció varázsában, a pillanatnyi zenei születés varázsában és hiszem, hogy mindig lesznek olyan zenészek és olyan zenehallgatók, akiket ez a tünemény magával ragad. A jazz olyan igazán aktuális zene, ami gyorsan reagál arra, ami körülöttünk történik.

De szeritem a jazz mindig is szűkebb rétegekhez fog szólni, mint például a popzene, egész egyszerűen azért, mert a jazzt nem lehet felszínesen játszani és hallgatni. Talán nem is nagy baj, hogy a művészet rétegződik ilyen formán "tömeg" és intellektuális szférákra, így van remény, hogy a rengeteg, mindent elárasztó salakból és töltőanyagból előbukkan egy-egy gyönyörű, érzékeny és már a születése pillanatában kipusztulásra ítéltett virág. A két CD-m kiadásán dolgozom. Az egyiket már részben el is vettük. Ez egy szerzői lemez lesz, amin egy 15 tagú zenekar játszik. Nemsokára elkezdjük a harmadik László Süle Band CD felvételeit. A lemez címe „Songs from the Sunken Planet”. Ez egy ötételes akusztikus szvit lesz a szepettem tagjaival. *Hazánkban a Magyar Rádió által rögzített hangfelvételeken kívül csak a Binder Károllyal közösen készített „For You” CD-d ismert. Bemutatnád a Finnországban készült albumaidat?*

- Első saját együttesemmel előadott CD az 1990-ben megjelent „Silence Fiction”. 1991-ben Taina Lehto énekesnővel készítettünk el a „Same Old Dreams” című CD-t, melyet én hangszereltem és természetesen játszottam is rajta. Ezen jazz balladák és brazil bossa nova-k hallhatók, valamint egy saját szerzeményem. A lemezen az egyik legnevesebb finn trombitás, Markku Johansson is játszik. A CD érdekessége még, hogy a ritmusszekciót vonósnyegyes egészíti ki. 1992-ben együttesünk második albuma, „Symphony of Legend” címmel. Ezen egy hatételes kompozíció hallható és a dalszövegeket is én írtam.

Bízva abban, hogy még sokszor találkozhatunk Veled és hallgathatjuk muzsikáidat megköszönöm az interjút, és további sok sikert kívánok Neked Finnországban, és idehaza!